

CRNA GORA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

OPŠTA GIMNAZIJA

Predmetni program
LIKOVNA UMJETNOST
I ili II razred

Podgorica

2020.

SADRŽAJ

A. NAZIV PREDMETA	3
B. ODREĐENJE PREDMETA.....	3
C. CILJEVI PREDMETA	4
D. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA	4
E. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA	7
I ili II razred	7
F. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA.....	11
G. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I NADARENIM UČENICIMA	12
H. VREDNOVANJE OBRAZOVNO-VASPITNIH ISHODA.....	13
I. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA	15

A. NAZIV PREDMETA

LIKOVNA UMJETNOST

B. ODREĐENJE PREDMETA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa

Likovna umjetnost je obavezan gimnazijski predmet koji učeniku¹ omogućava upoznavanje univerzalnosti likovnog jezika kao civilizacijske tekovine.

Likovna umjetnost treba da nadogradi teoretska znanja o likovnom izražavanju stečena osnovnim školskim obrazovanjem. Tako se učenik upućuje ka boljem razumijevanju pojmova teorije likovne umjetnosti. Upoznaju se različite likovne oblasti kroz vrijeme i prostor.

Program predmeta Likovna umjetnost obrađuje osnovne pojmove likovne umjetnosti i pristup likovnom djelu. To je širi uvod ka razumijevanju sadržaja istorije umjetnosti. Tako usvojeno znanje će pomoći uvodu u istoriju umjetnosti kao mogućem izbornom predmetu.

Likovna umjetnost kao nastavni predmet omogućava da učenik svijet likovnih misli, osjećanja i spoznaja poveže sa drugim vrstama umjetničkog izražavanja.

Predmetom se žele predstaviti najvažnija umjetnička djela, koja oblikuju učenikov pogled na estetske vrhunce, što utiče na njihov razvoj. Nastava likovne umjetnosti isprepliće osnovna teoretska saznanja (hronologija stilova, osnovna terminologija).

U vremenu vizuelnih komunikacija i različitih informacijskih tehnologija, savladavanje likovnog jezika je potreban i neophodan proces. Učenici se tako osposobljavaju da prate i učestvuju u kulturnom i umjetničkom životu svoje sredine.

Glavni cilj likovnog obrazovanja je likovno opismenjavanje (razumijevanje i izražavanje, vrednovanje i projektni rad), što omogućava učeniku individualnost u oblikovanju ličnih kriterijuma i pogleda u istoriji umjetnosti ili ga podstiče na dijalog i tolerantnu kritičnost. Predmet Likovna umjetnost mora pomoći učenicima da postanu istančani gledaoci, izvođači, ljubitelji likovne umjetnosti, kojima će to biti sastavni dio života. Mora doprinijeti, kao važan faktor dobrog mentalnog zdravlja, njihovom estetskom i humanom razvoju i podizanju nivoa likovne i opšte kulture učenika.

b) Broj časova po godinama obrazovanja

U I ili II razredu nastava likovne umjetnosti je zastupljena sa 1 časom sedmično.

Razred	Sedmični broj časova	Ukupni broj časova	Obavezni dio (80–85%)	Otvoreni dio (15 do 20%)	Teorijska nastava (TN)	Vježbe i ostali vidovi
I ili II	1	36	30	6	17	19

¹ Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste za osobe u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

C. CILJEVI PREDMETA

Predmet Likovna umjetnost ima za cilj da učeniku:

- pruži pregled razvoja, izvora i rasprostranjenosti umjetničkih stilova;
- predstavi doprinose najvažnijih stvaralaca i ideja koje izražavaju njihova djela;
- pruži uvod u samostalno vrednovanje likovnih ostvarenja;
- izoštri osjetljivost za tekovine a time i vrednovanje, čuvanje i zaštitu;
- omogući pripremu za novo u umjetnosti i traženje "poruka" u likovnim djelima;
- predstavi posebno nacionalnu umjetnost sa naglaskom na spomenike i djela iz užeg okruženja;
- pomaže u razumijevanju vlastite umjetnosti i kulture i njenom vrednovanju u kulturnoj baštini Evrope;
- omogući kultivisanje znanja o govoru likovnog jezika;
- razvije svijest o ulozi estetskih vrijednosti i vizuelnih komunikacija u užem i širem okruženju;
- pruži navođenje na analitičko i sistematsko vrednovanje likovnih informacija i pojava;
- prilikom doživljavanja i upoređivanja umjetničkih djela pruži spoznaju opštih i pojedinih istorijskih razdoblja;
- omogući izražavanje individualnosti, kultivisanje i emancipaciju;
- na osnovu istorijskih vrijednosti u umjetnosti i savremene likovne prakse izgradi kulturu dijaloga i tolerantnu kritičnost kao i da mu pruži podsticaj za to;
- omogući da prati likovni život i da organizovano ili samostalno posjećuje likovne događaje;
- razvije naviku za likovnu umjetnost i kulturu, kao sastavni dio života.

D. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Likovna umjetnost podstiče na korišćenje znanja i iskustva drugih predmeta, humanističkih i socijalnih nauka, maternjeg jezika i formalnog (matematičkog) mišljenja u interesu umjetničkog stvaranja. Sam predmet Likovna umjetnost nudi brojne mogućnosti i nadogradnju, kao i učešće u nastavi drugih predmeta ili osnove za izučavanje (biranje) drugih obaveznih izbornih predmeta (Umjetnost i vizuelne komunikacije..).

Primjeri korelacije

Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost:

- opis, analiza i interpretacija odabranih umjetničkih djela u vezi sa književnim tekstom, paralelno razumijevanje verbalnih i vizuelnih poruka;
- interpretacije sadržaja i tumačenja u mitološkim motivima na spomenicima antičke umjetnosti (upoređivanje sa književnim zapisima, npr. svijet u Homerovoj "Ilijadi" – upoređivanje zapisa sa prikazom grčkog slikarstva);
- grčka drama i rođenje "novog čovjeka" u slici, skulpturi i arhitekturi – novi prikaz o čovjeku i junačkim djelima;
- biblijski motivi u umjetnosti – ilustracije;
- rješavanje ključnih književnih tekstova kroz umjetničke prikaze (Dante: Božanstvena komedija; Petrarka: soneti; Mikelandelo: soneti; Šekspir: drame).

Matematika:

- analiza odabranog spomenika (struktura, proporcije, geometrijski principi, numerički simboli);
- odnos arhitekture u pojedinim periodima (npr. upotreba zlatnog presjeka u grčkom hramu, prostorni odnos komponenata između gotičke katedrale ili renesansne crkve...);
- odnosi u slikarstvu i vajarstvu (npr. egipatski kanon, klasični grčki kanon, simetrija, zlatni presjek...);
- geometrijski principi u arhitekturi (struktura na gotičkim prozorima, renesansno pročelje...);
- geometrijski principi u slikarstvu i vajarstvu (geometrijska perspektiva...).

Strani jezici:

- opisati umjetničko remek-djelo, korišćenjem odgovarajućeg vokabulara i izborom stranih jezika, objašnjenje određenog teksta na stranom jeziku;
- primjeri nacionalnog umjetničkog govora u umjetnosti (francuski – romanička umjetnost, engleski – gotička umjetnost, italijanski – renesansa, francuski – impresionizam, njemački – ekspresionizam...).

Istorija:

- razumijevanje umjetnosti kao rezultata istorijskog okruženja, istorijski pisani spomenik kao izvorni materijal za likovni motiv (Biblija...);
- pećinska nalazišta kao jedan od ključnih materijalnih sredstava iz praistorije;
- urbanizam i arhitekture drevnih civilizacija (Maje, Inke, Egipat, Grčka...);
- egipatska slika kao materijalni izvor za poznavanje egipatske civilizacije;
- prezentacija grčke mitologije kroz umjetnička djela;
- istorijski roman kao narativni motiv za umjetnički prikaz istorijskog događaja;
- vizuelna umjetnost kao politička propaganda.

Geografija:

- analiza geografski srodnih elemenata u umjetničkim spomenicima (upotreba opeke, kamena i ostalih materijala u odnosu na geografski prostor);
- razlike u arhitekturi na različitim geografskim prostorima (Grčke, Italije, Flandrije, Britanije...);
- razlike u slikama zavisno od klimatskih uslova (Van Gog – jug Holandije, Gogen – Tahiti...).

Muzička umjetnost:

- prepoznavanje umjetnosti u muzici i muzike u likovnoj umjetnosti;
- upoređivanje muzičkih interpretacija i umjetničkog djela na određenu temu ili iz određenog razdoblja;
- likovni umjetnički izraz i muzički prikazi plesa, opere itd. kroz epohe (barok, renesansa, orijent...);
- prikazi instrumenata, muzike, plesa i vizuelnih umjetnosti savremenim trendovima i kretanjima u umjetnosti.

Biologija:

- prilagođavanje oblika različitih proizvoda za ljudsku upotrebu i prirodnih zakona;
- posmatranje uzoraka u prirodi i njihovo pojavljivanje u likovnim umjetnostima;
- razumijevanje i analiza pojedinih umjetničkih artefakata (umjetnički predmeti, keramika, oružje...) i određivanje njihove važnosti u ljudskom razvoju;
- otkrivanje uzročno-posljedičnih odnosa između strukture, funkcionisanja ljudskog tijela i oblikovanja, dizajniranja predmeta i arhitekture (npr. primjena saća ili gnijezda u arhitekturi, različite vrste stolica...).

Hemija:

- razumijevanje hemijskih reakcija u tehnologiji umjetnosti, poznavanje slikarskih i vajarских materijala, njihova upotreba, obrada i zaštita;
- učenje o slikarskim i vajarским materijalima i njihovim svojstvima;
- hemijska zaštita izloženih materijala kao što su kamen, mermer, opeka, drvo...;
- analiza posljedica “kiselih kiša” na umjetnička djela;
- promjene u boji i strukturi materijala zbog oksidacije ili uticaja svjetlosti (bronzа, željezo, slika...).

Fizika:

- razumijevanje uloge fizičkih zakona u umjetnosti, a posebno u arhitekturi;
- analiza određenih spomenika i rješavanje osnovnih funkcija (statika);
- primjeri pritiska – opterećenja u slučaju grčkih hramova i gotičkih i romaničkih katedrala;
- upoređivanje grede i luka, arhitektonski inženjering;
- uticaj Njutnove teorije na umjetnički izraz u modernoj umjetnosti.

Informatika:

- osposobljavanje za validno i kritičko korišćenje izvora informacija;
- korišćenje resursa i alata savremene informatičke tehnologije, korišćenje elektronskih izvora (seminarski rad iz područja likovne umjetnosti, izrada PPT prezentacija, digitalni dizajn, pregled galerija);
- prezentacija odabranog sadržaja: predstavljanje umjetnika, pravca, perioda u istoriji umjetnosti.

Fizičko vaspitanje:

- razumijevanje uloge sporta u različitim istorijskim periodima, što se istovremeno odražava i u istoriji likovne umjetnosti;
- prepoznavanje sporta kao izvora motiva u slikarstvu i skulpturi;
- otkrivanje uticaja u arhitekturi, dizajniranje sportskih objekata (Koloseum...);
- analiza odabranih sportskih spomenika i analiza atletskog sportiste koji djeluje kao ideal grčkih klasika;
- prikazi sporta u slikarstvu i skulpturi i arhitektonskih objekata namijenjenih sportu.

E. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA

I ili II razred

Obrazovno-vaspitni ishod 1 <i>Na kraju učenja učenik će moći da objasni hronološki pregled umjetnosti.</i>
Ishodi učenja <i>Tokom učenja učenik će moći da:</i> <ul style="list-style-type: none">– objasni umjetnost i istoriju umjetnosti;– opiše i objasni povezanost istorije i istorije umjetnosti;– hronološki raščlani umjetničke epohe.
Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda: a) Sadržaji/pojmovi: Umjetnost, likovna umjetnost, istorija umjetnosti, stil, pravac. b) Aktivnosti učenja Učenici: <ul style="list-style-type: none">– se upoznaju sa osobnostima likovne umjetnosti, istorijom umjetnosti kao naukom i hronologijom umjetničkih epoha;– posmatraju i diskutuju o likovnom djelu, vrstama likovne umjetnosti, raščlanjuju i hronološki klasifikuju umjetničke epohe. c) Broj časova realizacije (okvirno): 1 čas.
Obrazovno-vaspitni ishod 2 <i>Na kraju učenja učenik će moći da objasne osobnosti praistorije i umjetnosti starog vijeka.</i>
Ishodi učenja <i>Tokom učenja učenik će moći da:</i> <ul style="list-style-type: none">– navede, hronološki odredi civilizacije starog vijeka;– opiše karakteristike umjetničkih djela starog vijeka;– upoređuje umjetnička djela različitih civilizacija;– argumentuje značaj pojedinih civilizacija i umjetničkih djela.
Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda: a) Sadržaji/pojmovi: Praistorija, stari vijek, Mesopotamija, Egipat, Krit, Mikena, grčka umjetnost, etrurska umjetnost, rimska umjetnost. b) Aktivnosti učenja Učenici: <ul style="list-style-type: none">– upoznaju osobnosti praistorijske umjetnosti, umjetnosti Mesopotamije i Egipta;– posmatraju i diskutuju, analiziraju, upoređuju djela praistorije, Mesopotamije i Egipta;– upoznaju osobnosti Krita, Mikene i grčke umjetnosti;– upoznaju osobnosti etrurske i rimske umjetnosti;– posmatraju i diskutuju, analiziraju, upoređuju umjetnička djela starog vijeka. c) Broj časova realizacije (okvirno): 6 časova.

Obrazovno-vaspitni ishod 3***Na kraju učenja učenik će moći da objasni osobenosti umjetnosti srednjeg vijeka.*****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- opiše karakteristike vizantijske, romaničke, gotičke i islamske umjetnosti;
- upoređuje osobenosti ovih pravaca;
- procjenjuje zastupljenost i značaj pojedinih vrsta likovne umjetnosti u ovom periodu.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Srednjevjekovna umjetnost, Vizantija, romanika, gotika, islamska umjetnost.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti Vizantije, romanike, gotike i islamske umjetnosti;
- analiziraju, upoređuju diskutuju o djelima srednjevjekovne umjetnosti.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 3 časa.**Obrazovno-vaspitni ishod 4*****Na kraju učenja učenik će moći objasni osobenosti umjetnosti novog vijeka.*****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- navede vremenski period, stilove i najznačajnije umjetnike novog vijeka;
- opiše karakteristike umjetničkih stilova renesanse, baroka, rokoka, klasicizma, romantizma i realizma;
- objasni značaj stilova novog vijeka za kasniji razvoj umjetnosti;
- upoređuje sličnosti i razlike umjetničkih djela u stilovima novog vijeka.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Novi vijek, renesansa, barok, rokoko, neoklasicizam, romantizam, realizam.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti renesanse;
- posmatraju, analiziraju, upoređuju, diskutuju o djelima renesanse;
- upoznaju osobenosti baroka i rokoka;
- upoznaju osobenosti neoklasicizma romantizma i realizma;
- posmatraju, analiziraju, upoređuju, diskutuju o djelima umjetnosti novog vijeka.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 4 časa.**Obrazovno-vaspitni ishod 5*****Na kraju učenja učenik će moći objasni osobenosti moderne i savremene svjetske umjetnosti.*****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- navede vremenski period, stilove i najznačajnije umjetnike moderne i savremene umjetnosti;
- opiše karakteristike umjetničkih stlova moderne i savremene umjetnosti;
- objasni uzročno-posljedične veze u nastanku stilova ovog perioda;
- pronalazi argumente za sličnosti i razlike umjetničkih djela u stilovima modene i savremene umjetnosti.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Moderna umjetnost, savremena umjetnost, umjetnički stil.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti impresionizma, postimpresionizma, ekspresionizma, fovizma i kubizma;
- upoznaju osnovne osobenosti savremene umjetnosti;
- analiziraju, upoređuju, diskutuju o djelima moderne i savremene umjetnosti.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 4 časa.

Obrazovno-vaspitni ishod 6

Na kraju učenja učenik će moći objasniti osobenosti crnogorskog kulturnog nasljeđa i savremene crnogorske umjetnosti.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- prepozna djela crnogorske savremene i moderne umjetnosti;
- upoređuje dostignuća crnogorske umjetnosti XX vijeka sa svjetskom savremenom umjetnošću;
- osmisli osvrt na likovnog stvaraoca ili umjetničko djelo.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Crnogorsko kulturno nasljeđe, crnogorska savremena umjetnost.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti crnogorskog kulturnog nasljeđa;
- upoznaju osobenosti crnogorske savremene umjetnosti.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.

Obrazovno-vaspitni ishod 7

Na kraju učenja učenik će moći da objasniti osobenosti crteža.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni značaj i funkciju crteža;
- opiše elemente vizuelnog jezika u crtežu: tačku, liniju, površinu, volumen, prostor;
- upoređuje elemente crteža;
- izvodi crtež koristeći viziranje i likovni jezik (elemente i principe).

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

Crtež, elementi crteža, viziranje...

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju crtež i njegove osobenosti;
- vježbaju (praktikuju) u kreiranju crteža koristeći crtačke elemente i principe crtanja.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.

Obrazovno-vaspitni ishod 8**Na kraju učenja učenik će moći da objasni osobenosti slikarskog djela.****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- objasni značaj i funkciju slikarskog djela;
- nabroji i opiše elemente slike;
- upoređuje elemente slike;
- izvodi slikarski rad koristeći likovne elemente i principe slikanja.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Slika, likovni elementi, slikarske tehnike.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti slikarstva;
- izvode sliku koristeći likovne elemente i elemente slikanja.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.**Obrazovno-vaspitni ishod 9****Na kraju učenja učenik će moći da objasni osobenosti vajarstva.****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- objasni značaj i funkciju vajarskog djela;
- opiše vajarske elemente;
- upoređuje vajarske elemente;
- izvodi vajarski rad koristeći likovne elemente i principe vajanja.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Vajarsko djelo, vajarski materijali i tehnike.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti skulpture;
- posmatraju, analiziraju i diskutuju o vajarskim djelima;
- izvode vajarsko djelo koristeći različite metode vajanja (oduzimanje, dodavanje, kaširanje...).

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.**Obrazovno-vaspitni ishod 10****Na kraju učenja učenik će moći da objasni osobenosti grafike.****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- objasni proces nastanka grafike.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Grafika, visoka štampa, matrica, grafički list, grafički dizajn.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti grafike i grafičkog dizajna;
- osmišljavaju plakat...

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.**Obrazovno-vaspitni ishod 11****Na kraju učenja učenik će moći da objasni karakteristike arhitekture.****Ishodi učenja***Tokom učenja učenik će moći da:*

- objasni značaj i funkciju arhitekture;
- nabroji i opiše arhitektonske elemente;
- upoređuje funkcionalnost arhitektonskih elemenata;
- izvodi skicu, idejno rješenje za različite arhitektonske prostore.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Arhitektonski elementi, eksterijer, enterijer, hortikultura.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju osobenosti arhitekture;
- skiciraju idejno rješenje za stambeni prostor.

c) Broj časova realizacije (okvirno): 2 časa.

F. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA

U gimnaziji se nastava likovne umjetnosti izvodi sa 35 časova godišnje, odnosno sa jednim časom sedmično u I ili II razredu, a narednih godina kroz izborni predmet.

Nastava likovne umjetnosti može se izvoditi po različitim metodama. Često izbor zavisi od sadržine i broja raspoloživih časova. Osnovne metode rada kompletiraju informacije (izlaganje, dijalog, pokazivanje, tako da predavanje pruža slikovno gradivo preko (reprodukcija, Ppt prezentacija, digitalizovanih slika i dr). Primjere nastavnika² bira sam, poštujući pri tome obrazovno-vaspitne ishode i ishode učenja.

Za savremenu nastavu likovne umjetnosti su važne ekskurzije, muzeji, galerije, ateljei, arheološke iskopine, restauratorske radionice itd. Tako se učenik upoznaje sa kulturnom baštinom i razvija osjećaj očuvanja. Lokacije određuje nastavnik, s obzirom na mogućnosti škole i učenika/ca, vodeći računa o okruženju.

² Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste za osobe u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

Preporučujemo najmanje jednu cjelodnevnu ekskurziju za obilazak značajnih nacionalnih spomenika kao i obaveznu posjetu Narodnom muzeju Crne Gore.

Učenici učestvuju na različite načine u nastavi, pišu referate o umjetnicima koji su uzor za pojedino razdoblje, stil, itd. Tako se upućuju na korišćenje literature i navode se na samostalan rad, na taj način kao i na traženje novih informacija. Likovna umjetnost koristi iskustva književnosti, filozofije, istorije, muzike, televizije, interneta..., na šta se učeniku skreće pažnja.

Neophodno je povezivaznje teorijskog i praktičnog rada i kombinovanje metoda. Na taj način se ostvaruju bolji rezultati u procesu učenja.

Ograničen broj časova od nastavnika zahtijeva pažljivo planiranje i dosljednu realizaciju časova. Unutar pojedinih likovnih zadataka može se povezati više cjelina. Sadržaji Predmeta se prilikom učenja proučavaju povezano.

Posebnu pažnju treba posvetiti kritičkom vrednovanju likovnog djela. Likovni pedagog usmjerava učenika da gleda, uočava, razlikuje likovne izraze, razlikuje sredstva i različite materijale. Likovni pedagog podstiče nadarene i manje nadarene učenike ka likovnom izražavanju. Nastava otvara mogućnost za samostalno vrednovanje i kritički osvrt. Samo tako će umjetnost teorijskih znanja razvijati likovne sposobnosti učenika. Učenike treba podsticati na samostalni stvaralački rad uz pomoć dostupne literature i savremenih audio-vizuelnih sredstava.

G. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I NADARENIM UČENICIMA

a) Prilagođavanje programa djeci sa posebnim obrazovnim potrebama

Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama, članom 12 definiše način prilagođavanja nastave i učenja učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama koji se školuju po Programu uz obezbjeđivanje dodatnih uslova, pomagala i stručne pomoći u gimnazijskom obrazovanju.

U zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, sposobnosti i potreba učenika, individualni program omogućava mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se sadržaji realizuju.

Primjer: za učenika bez ostatka vida, škola treba da u saradnji s Resursnim centrom Podgorica obezbijedi udžbenike na Brajevom pismu, elektronske udžbenike, omogući siguran i bezbjedan prostor, bez barijera i sl.

b) Prilagođavanje programa nadarenim učenicima

Zakonom o gimnazijskom obrazovanju u članu 44. predviđa da se nadarenim učenicima može omogućiti kraći rok za izvršavanje obaveza iz obrazovnog programa. U tom smislu potrebno je pružiti podršku učenicima u vidu sugestija za individualno savladavanje gradiva, upućivanjem na udžbenike,

priručnike i drugu literaturu. Omogućiti im kontakte i saradnju sa afirmisanim stručnjacima³ i mentorima⁴ za oblast u kojoj pokazuju darovitost i ambiciju.

Za učenike koji pokazuju posebni afinitet za likovnu umjetnost, nastavnici će prilagoditi metode i oblike rada, omogućiti uključivanje u dodatnu nastavu i pružiti druge oblike individualne i grupne pomoći u skladu sa posebnim programom. Primjer: učenika koji pokazuje naročiti afinitet za oblast likovne umjetnosti, nastavnik može usmjeriti u pravcu temeljnijeg proučavanja određenog likovnog problema (upućivanjem na relevantne izvore informacija, pružanjem podrške prilikom osmišljavanja i sprovođenja adekvatnog istraživanja, kao i u pisanju izvještaja i prezentaciji rezultata).

Važno je učenike postaviti i u ulogu edukatora, da kontinuirano dijele svoja znanja i osjećaju se prihvaćenim promoterima istog, da svojim vršnjacima predstave svoja interesovanja i strategije sticanja znanja i vještina. Tako bi mogli koordinirati u istraživačkim grupama za projekte koji su usmjereni na saradnju sa zajednicom. Preporuka je da se nadarenoj djeci postavljaju pitanja i zadaci koji se rješavaju angažovanjem misaonih aktivnosti višeg reda (koje uključuju divergentnost u mišljenju), te da realizuju projekte interdisciplinarnog karaktera, tražiti im savjete i konstantno pružati povratne informacije.

H. VREDNOVANJE OBRAZOVNO-VASPITNIH ISHODA

a) Elementi praćenja učenika u nastavi

- Poznavanje i razumijevanje teorije likovne umjetnosti, likovnih tehnika, postupaka i likovnih elemenata.
- Poznavanje i razumijevanje istorije likovne umjetnosti, hronologije i osobenosti stilova u likovnoj umjetnosti.
- Primjenjivanje likovnih elemenata, likovnih tehnika, materijala, sredstava i postupaka u praktičnim vježbama.
- Izražavanje i upotreba stečenih znanja, estetskih vrijednosti i kritičkog mišljenja kroz likovno izražavanje.
- Učenje, angažovanost, aktivnost i odnos prema radu i nastavi likovne umjetnosti.

b) Kriterijumi praćenja i ocjenjivanja

Osnovni nivo	Srednji nivo	Viši nivo
<ul style="list-style-type: none"> – navodi, opisuje, iznosi, (likovne elemente, likovne tehnike, materijale, sredstva, postupke izvođenja; hronološki navodi osobenosti stilova u likovnoj umjetnosti) – izvodi uz neposredne instrukcije nastavnika ili 	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava, upoređuje klasifikuje, daje primjere za likovne elemente, različite likovne tehnike, materijale, sredstva, postupke izvođenja, stilove i pravce u istoriji umjetnosti i sl. – tokom vježbi primjenjuje očekivani postupak, uz 	<ul style="list-style-type: none"> – ukazuje na značaj, obrazlaže, procjenjuje, donosi sudove (za različite stilove, likovne elemente, likovne tehnike, materijale, sredstva, postupke izvođenja i sl.) – prilikom vježbi, samostalno primjenjuje očekivani

^{3,4} Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste za osobe u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

<p>samostalno ponavlja, oponaša izvođenje</p> <ul style="list-style-type: none"> – stvara kopirajući određeni obrazac, šablon, uzor, i sl. – povremeno je u stanju da iznese svoje rješenje, vlastiti stav, sud, procjenu... – povremeno je zainteresovan i aktivan na času – svoje obaveze završava nakon upozorenja 	<p>manje greške i korekcije od strane nastavnika</p> <ul style="list-style-type: none"> – u likovnom izražavanju samostalno prilagođava postupak izvođenja izmijenjenim uslovima (rješava problem) – iznosi vlastiti stav, ocjenu, ali je rijetko u stanju da ga obrazloži, argumentuje (da navede kriterijume i ocjene) – uglavnom je zainteresovan i aktivan na časovima – izvršava obaveze i radi domaće zadatke – povremeno mu je potreban podstrek, upozorenje u izvršavanju obaveza 	<p>postupak, izvodi ga bez greške ili sam uočava i vrši korekcije tokom izvođenja</p> <ul style="list-style-type: none"> – kreira, smišlja, dizajnira, stvara nov, originalan prizvod (izbjegava šablone i ranije viđeno) – daje argumentovanu ocjenu, vrednuje kvalitet i obrazlaže vlastiti stav. Ima originalne ideje, prijedloge, obrazloženja i sl. – odgovorno pristupa obavezama – zainteresovano i aktivno učestvuje u svim fazama učenja na času – aktivno saraduje i daje doprinos u radu u grupi – pokazuje poštovanje i uvažava različita mišljenja, stavove, poglede i sl. – spremno i motivisano učestvuje u vananastavnim aktivnostima (uređenja prostora, organizacije izložbi i sl.)
---	--	--

c) Obaveze učenika

- Redovno donošenje i upotreba pribora za rad.
- Aktivnost na času, (učešće u razgovorima i diskusijama o likovnom problemu, poznavanje istorije likovne umjetnosti, poznavanje likovne terminologije i teorije likovnih umjetnosti, zauzimanje kritičkih stavova...).
- Izrada likovnih vježbi, (realizacija vježbi rješavanja likovnog problema predviđenom likovnom tehnikom).
- Izrada likovog djela po motivu, (principijelnost i istrajnost u realizaciji zadatog motiva).
- Estetska procjena sopstvenog rada i rada vršnjaka i zauzimanje sopstvenog stava o estetskim vrijednostima (upotrebnih predmeta, umjetničkih djela, nivo realizovanih praktičnih vježbi...).
- Upoznavanje sa nacionalnom kulturom i kulturnim nasljeđem drugih naroda.
- Učešće u timskom radu i radu u grupi.

d) Oblici praćenja i provjeravanja

- Portfolio (praktičnih vježbi i likovnih radova)
- Razgovor
- Diskusija
- Prezentacija
- Esej

I. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA

a) Resursi za realizaciju predmetnog programa

- Kabinet
- Stručna biblioteka
- Reprodukције
- Računar
- Internet i prateća ACT tehnologija (projektor, projektno platno...)

b) Profil i stručna sprema nastavnika

Obavezna visoka stručna sprema (240 ECTS) iz oblasti likovne umjetnosti, istorije umjetnosti i primijenjene umjetnosti.

LITERATURA

1. Arnheim, R.: *Art and visual perception. A Psychology of the Creative Eye*, Berkeley, University of California Press, 1965.
2. Bloom, B.: *Taksonomija i klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva*, knjiga 1, kognitivno područje, Beograd, Republički zavod za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja, 1981.
3. Butina, M.: *Elementi likovne prakse*, Ljubljana 1997.
4. Janson, H.W.: *Istorija umjetnosti*
5. Kandinsky, W.: *Punkt und Linie zur Fläche. Beitrag zur Analyse der malerischen Elemente*, Bern: Berteli Verlag, 1973
6. Karlavaris, B.: *Metodika likovnog odgoja 1*, Rijeka, Hofbauer, 1991.
7. Ljiljana Zeković, Nataša Nikčević, Dragan Radovanović, Aleksandar Čilikov, Maja Dedić, -- *Leksikon crnogorskih umjetnika 1946-2001*, ULUCG, Podgorica, 2001
8. Marković, M.: *Prostor – vrijeme – trajanje*, Centar savremene umjetnosti, Galerija »Most«, Podgorica, 2000.
9. Mijović, P.: *Umjetničko blago Crne Gore*, Jugoslovenska revija Beograd / Pobjeda Titograd, 1980.
10. *Opšta istorija umjetnosti – Narodna knjiga – Zebra*, Beograd, 1998.
11. Perović, O.: *Ogledi, kritike*, Centar savremene umjetnosti, Galerija »Most«, Podgorica, 1997.
12. Perović, O.: *Likovna hronika*, Monitor, Podgorica, 1998.
13. Piaget, J.: *Psihologija inteligencije*, Beograd, Nolit, 1980.
14. Read, H.: *The Origins of Form*, London, Thames and Hudson, 1965.
15. Vasić, P.: *Uvod u likovne umetnosti*, Beograd, Univerzitet umetnosti, 1982.
16. Vujičić, R.: *Studija crnogorske istorije umjetnosti*, Centralna narodna biblioteka RCG »Đurđe Crnojević«, Cetinje, 1990.
17. Zornik, K.: *Likovna teorija u likovnoj pedagogiji*

Predmetni program **Likovna umjetnost** za I ili II razred opšte gimnazije, uradila je Komisija u sljedećem sastavu:

Dragan Berilažić, predsjednik

Vidoje Šćepanović, član

Mr Sanja Boričić, članica

U izradi Predmetnog programa korišćen je Predmetni program za opštu gimnaziju zasnovan na ciljevima. Pored naših u izradi Predmetnog programa konsultovani su i predmetni programi iz država u regionu: Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Srbija.

Nacionalni savjet za obrazovanje na sjednici održanoj 24. jula 2020. godine, utvrdio je Predmetni program **LIKOVNA UMJETNOST** za I ili II razred opšte gimnazije.